

10-11 वर्ष | आठवडा 4

भूगोल-संकल्पना

---

1. देशांचा राष्ट्रीय ध्वज

---

2. पृथ्वी विज्ञान - समन्वय प्रणाली

---

3. पृथ्वी विज्ञान - पृथ्वीची रचना

---

4. पृथ्वी विज्ञान - टाइम झोन

---

5. पृथ्वी विज्ञान - पृथ्वी झोन

---

6. पृथ्वी विज्ञान - ऋतू

---

7. खंड

---

8. ते कुठे आहे?

---

9. निवडा आणि रंगवा

---

10. निवडा आणि लिहा

---

11. विविध प्राण्यांचे कातडे

---

12. कापा आणि चिकटवा

---

13. निवडा आणि वर्तुळ करा

---

14. तुम्ही हे करू शकता

---

15. शब्दकोडे

---

16. निवडा आणि लिहा

---

17. निवडा आणि लिहा

---

18. निवडा आणि लिहा

---

19. निवडा आणि लिहा

---

20. निवडा आणि लिहा

देशांचे राष्ट्रीय ध्वज

देशांचे झेंडे ओळखा आणि त्यांचे नाव खाली दिलेल्या बॉक्समध्ये लिहा

INDIA

AUSTRALIA

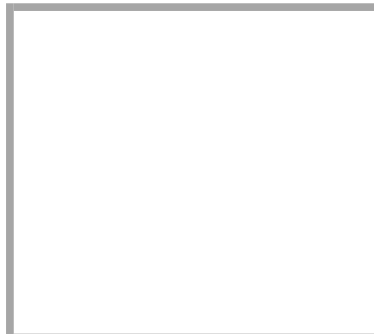
AUSTRIA

BANGLADESH

BELGIUM

BAHRAIN

S: पृथ्वी विज्ञान - खनिजे

खनिजे सर्वत्र आहेत! तुम्ही अन्नावर जे मीठ शिंपडता ते खनिज हॅलाइट आहे. दागिन्यांमध्ये चांदी देखील एक खनिज आहे. बेसबॉल बॅट्स आणि सायकलच्या फ्रेम्समध्ये खनिजे असतात. खाली, रॉक सायकलचे चार खनिज स्त्रोत दिले आहेत. प्रत्येक खनिजावर त्यांच्या वापराचे वर्णन करणारी दोन वाक्ये लिहा.

सोने

तांबे

हिरा

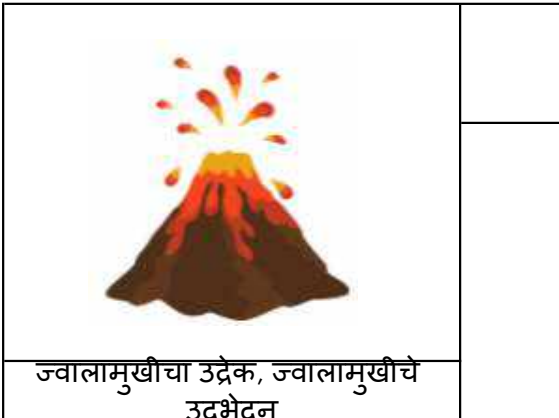
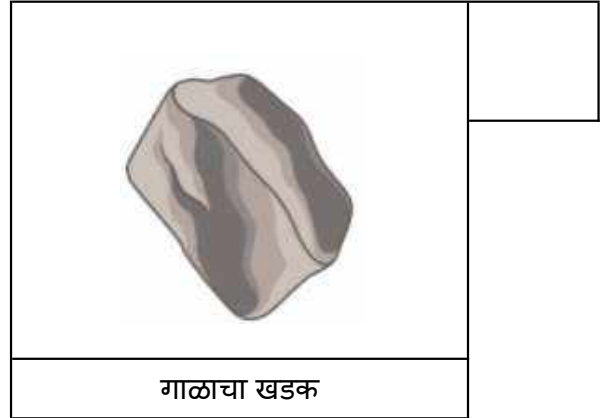
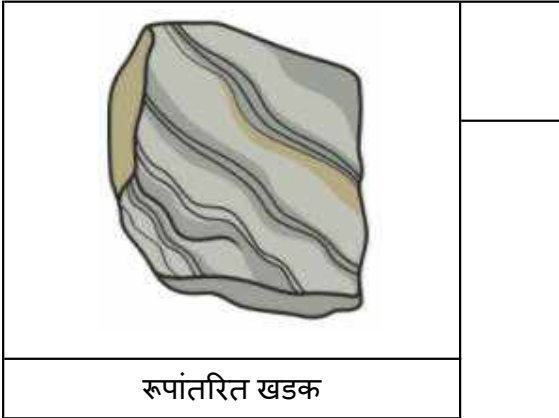
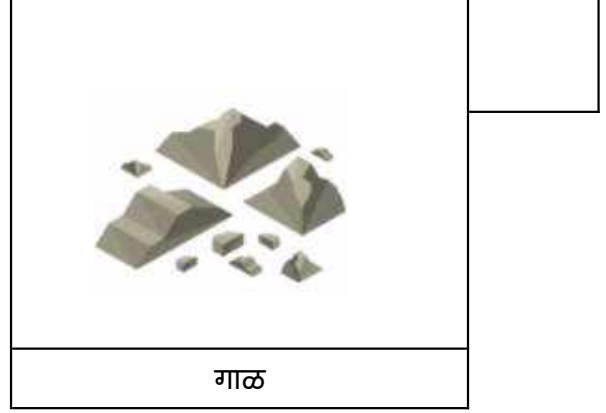
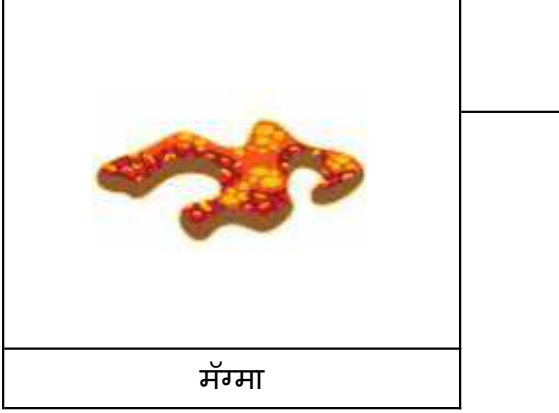

फ्लोराईट

S: पृथ्वी विज्ञान - समन्वय प्रणाली

काळानुसार खडक नेहमीच बदलत असतात. रॉक सायकल ही एक प्रक्रिया आहे ज्याद्वारे एका प्रकारचे खडक दुसऱ्या प्रकारच्या खडकांमध्ये बदलतात. रॉक सायकलचे वेगवेगळे टप्पे क्रमाने ठेवण्यासाठी त्यांना चिन्हांकित करा.

उतर क्र. 1. ज्वालामुखीचा उद्रेक, 2. आग्नेय खडक, 3. गाळ, 4. गाळाचा खडक, 5. रूपांतरित खडक, 6. मॅग्मा

S: पृथ्वी विज्ञान - भूकंप

जेव्हा पृथ्वीच्या पृष्ठभागाखाली खडकांचे वस्तुमान बदलते तेव्हा अचानक होणाऱ्या जमिनीचा थरकाप याला भूकंप म्हणतात. खालील ग्रिडमध्ये भूकंपाशी संबंधित शब्द शोधा. शब्द क्षैतिज, अनुलंब आणि तिरपे लपलेले आहेत.

s	h	a	k	i	n	g	c	o	o	r	d	i	n	a	t	e	i
t	s	u	n	a	m	i	l	m	a	g	n	i	t	u	d	e	k
p	f	a	u	l	t	a	c	o	m	p	r	e	s	s	i	o	n
m	e	n	e	r	g	y	s	v	t	a	b	a	q	w	u	s	k
p	o	i	u	y	i	r	t	t	w	i	r	s	d	f	g	h	d
a	s	e	i	s	m	o	g	r	a	p	h	a	w	q	r	y	a
g	h	y	s	v	b	e	u	w	n	a	z	u	l	e	w	s	m
m	n	g	o	r	e	e	a	r	t	h	q	u	a	k	e	i	a
p	t	e	c	t	o	n	i	c	p	l	a	t	e	s	e	h	g
a	s	d	s	e	i	s	m	i	c	w	a	v	e	s	r	l	e
a	f	t	e	r	s	h	o	c	k	h	a	s	s	f	g	h	s
m	n	g	t	r	e	s	p	r	o	t	e	c	t	t	o	r	k
t	e	n	s	i	o	n	e	a	p	q	a	s	d	f	e	h	m

magnitude

friction

damage

tectonic plates

tension

protect

fault

seismic waves

compression

shaking

aftershock

earthquake

energy

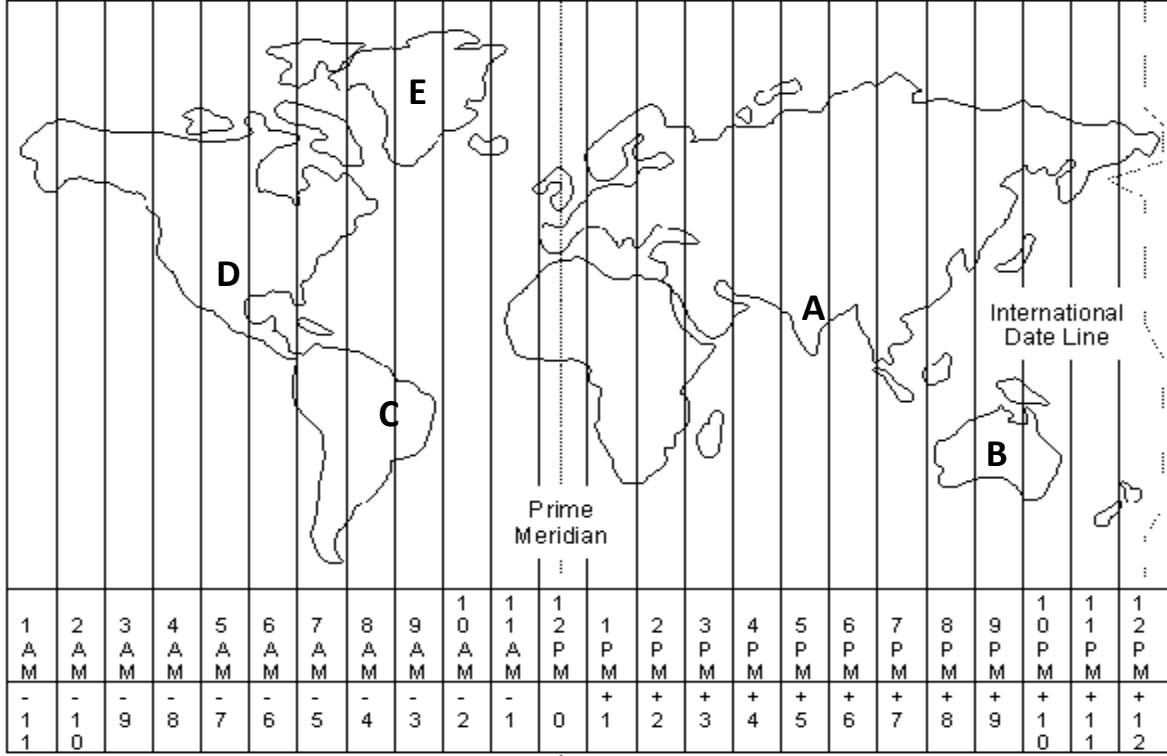
tsunami

seismograph

S: पृथ्वी विज्ञान - टाइम झोन

पृथ्वी 24 वेगवेगळ्या टाइम झोनमध्ये विभागली गेली आहे. प्रत्येक झोन हा एक प्रदेश आहे ज्यामध्ये एकसमान मानक वेळ पाळली जाते. पूर्वेकडे जाताना, प्रत्येक टाइम झोनसाठी एक तास जोडा. पश्चिमेकडे जाताना, प्रत्येक टाइम झोनसाठी एक वजा करा. नकाशावर चिन्हांकित देश ओळखा. जर सकाळी 9:00 असेल तर चिन्हांकित देशांची वेळ लिहा.

देशाचे नाव

वेळ

ए _____

_____

बी _____

_____

सी _____

_____

डी _____

_____

इ _____

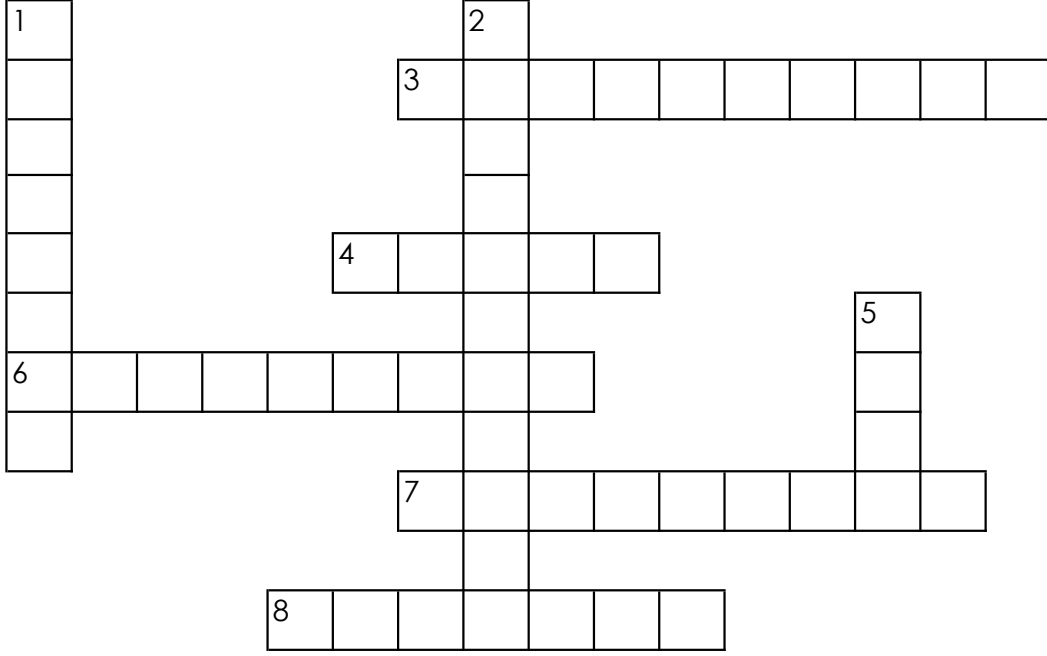
_____

उत्तर की: A भारत - 2:00 pm, B ऑस्ट्रेलिया - 6:00 pm, C आर्जेन्टिना - 5:00 am, D USA-3:00 am, E चीन - 6:00 am

S: पृथ्वी विज्ञान - हवामान

हवामान म्हणजे पृथ्वीच्या पृष्ठभागावरील खडक आणि खनिजे तुटणे किंवा विरघळणे. खाली दिलेल्या संकेतांचा वापर करून हवामानाशी संबंधित क्रॉसवर्ड सोडवा.

ओलांडून

3. खडक आणि इतर साहित्य तोडणारी प्रक्रिया
4. मातीतील गडद रंगाचे सेंद्रिय पदार्थ
6. रासायनिक बदल ज्यामध्ये पदार्थ ऑक्साइड गॅज तयार करतात
७. लहान जोडलेल्या हवेच्या जागांनी भरलेल्या सामग्रीची वैशिष्ट्ये
8. बर्फ, वारा, पाणी आणि माती खडक हलवण्याची प्रक्रिया

खाली

१. इतर खडकाने खडक बारीक करणे
2. सेंद्रिय पदार्थांचे विघटन करणारे जीव
५. सैल हवामान असलेली सामग्री ज्यामध्ये झाडे वाढू शकतात

उत्तर की: 1. ओलांडून, 2. विघटन करणारे, 3. हवामान, 4. बर्फ, 5. माती, 6. ऑक्साइड गॅज, 7. पाण्यात, 8. धूप

बसची वेळ

प्रवाशांना या बसची वेळ समजण्यास मदत करू शकता? लक्षात घ्या की आपल्याला प्रवासी बसची वेळ 12-तासांच्या स्वरूपात सांगावी लागेल.

Punjab Road ways - Bus time table					
Route	Dep. Time From Delhi	Dep. Time from other direction	Distance in Km		Fare in Rs.
Delhi - Amritsar	16.35, 21.00	16.10, 20.20	469		56.50
Delhi - Banga	09.49	08.30	360		44.50
Delhi - Dhuri	12.00	05.00	319		36.00
Delhi - Jammu	07.10, 08.10	05.55, 06.40	617		71.00

1. 'दिवसाच्या वेळी' दिल्ली ते अमृतसरला १२ तासांच्या स्वरूपात बसेस कोणत्या वेळेस सुरू होतात?
2. बंगाला जाणारी बस दिल्लीपासून कधी सुरू होते?
3. दिल्ली ते धुरी पर्यंत दररोज किती बस आहेत? आणि ते कोणत्या वेळी आहेत?
4. 16:00 नंतर दिल्लीहून जम्मूला किती बस सोडतात?
5. अमृतसर ते दिल्ली अशी शेवटची बस कोणत्या वेळी आहे?
6. अमृतसरहून दिल्लीकडे जाणाऱ्या एका प्रवाशाला २०:२० वाजता बस चुकली. प्रवाशाला दिल्लीकडे जाण्यासाठी पुढील बस कोणत्या वेळी आहे?

1. सायंकाळी ३:३५...
2. सकाळी ९:४९
3. दुपारी १२ वाजता एक बस
4. शनि
5. रात्री ८:२०

उत्तर

ते कुठे आहे?

रिक्त जागा भरा आणि मेघ शब्दात उत्तरे शोधा

C	A	Z	C	C	W	L	J	M	A	U	L
L	A	A	U	S	T	R	A	L	I	A	X
M	T	F	U	J	C	O	K	T	D	N	T
M	K	E	R	W	C	N	L	H	J	M	C
A	R	J	L	I	A	C	F	A	Q	H	K
R	U	D	O	I	C	A	S	S	L	E	J
C	G	E	D	L	J	A	T	M	P	O	T
T	Q	N	H	C	C	D	V	O	T	Q	Y
I	I	A	C	I	T	C	R	A	T	N	A
C	X	N	R	O	H	U	Y	N	G	C	M
E	D	F	V	M	E	E	I	L	W	G	A
L	A	W	J	O	Q	S	Z	X	A	A	R

1. सहारा वाळवंट असलेला हा खंड _____
2. _____ व्हाइट कॉन्टिनेंट म्हणूनही ओळखले जाते.
3. सर्वात छोटा खंडही एक बेट आहे _____
4. भारताच्या नावाचे महासागर हे _____ महासागर आहे.
5. नाईल नदी जेथे खंडित आहे तो खंड _____
6. युरल पर्वतांनी आशियातून विभक्त केलेला खंड _____ आहे
7. सर्वात छोटासा महासागर जो गोठलेला आणि उत्तर ध्रुवाजवळ स्थित आहे तो _____ महासागर आहे.

5 आर्क्टिका

4 भारतीय

1 आर्क्टिका, 2 अंटार्क्टिका 3 ऑस्ट्रेलिया

6 युरोप 7 आफ्रिका

उत्तरे:

निवड आणि लिहा

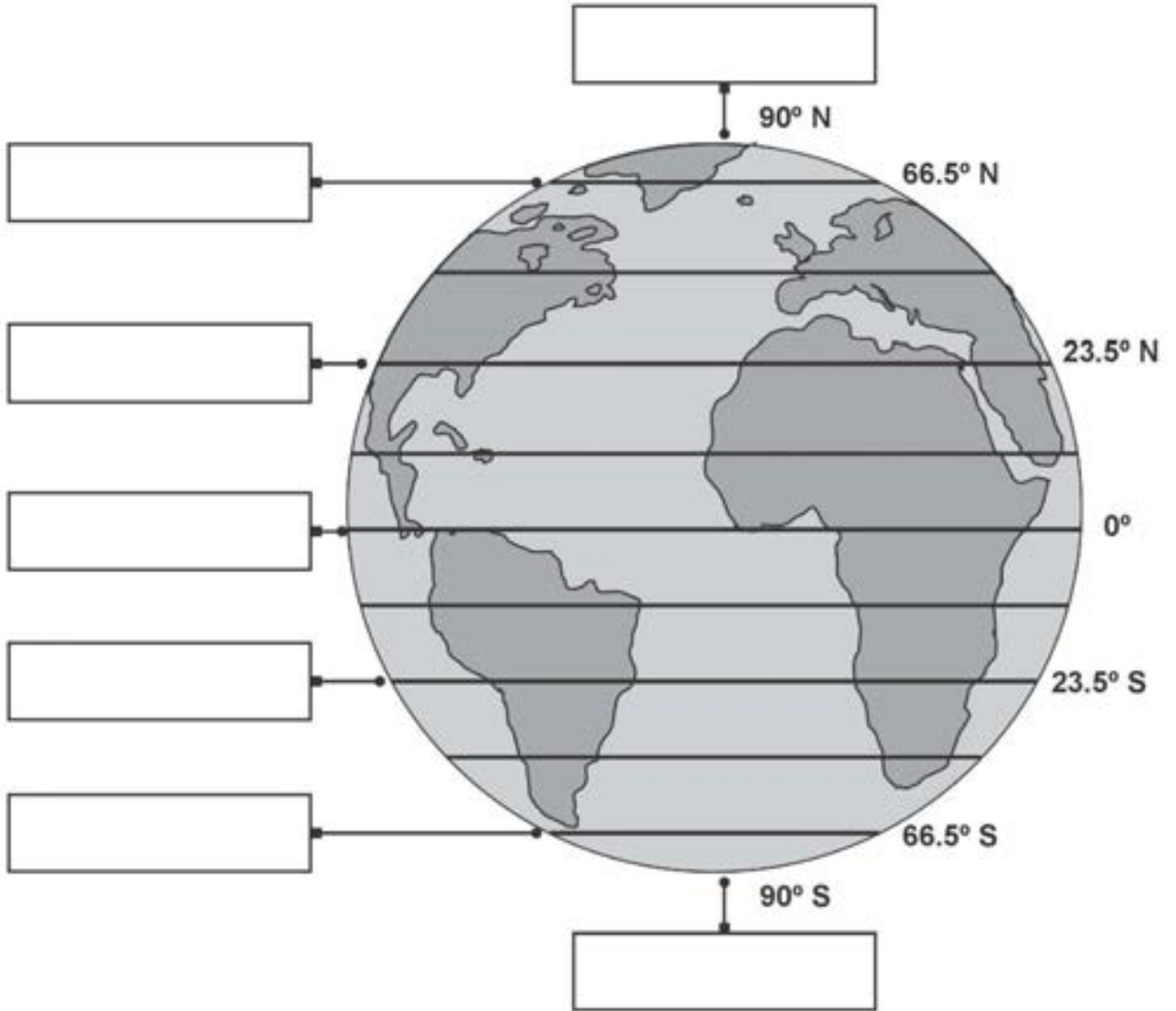

खालील शब्दांचा वापर करून आकृती लेबल करा.

उत्तर ध्रुव
कर्कवृत्त
अंटार्क्टिक सर्कल

दक्षिण ध्रुव
मकरवृत्त

विषुववृत्त
आर्कटिक सर्कल

निवड आणि लिहा

मदत बॉक्समधील शब्दांचा वापर करून रिक्त जागा भरा.

मदत बॉक्स

कर्कवृत्त

क्रांती

हंगाम

रोटेशन

वसंत

विषुववृत्त

- सूर्याभोवती पृथ्वीची _____ हालचाल आहे.
- दिवस आणि रात्र मुळे होते _____ पृथ्वीचा.
- _____ पृथ्वीच्या अक्षांच्या झुकामुळे उद्भवते.
- 21 जून रोजी सूर्याच्या किरणांनी दिशेने उभे केले _____ .
- पृथ्वी अनुभवते _____ 21 मार्च रोजी.

B. Match the terms in Column I to the related terms in Column II.

बी. जोड्या लावा

अ. हिवाळा

i. कर्कवृत्त

बी. 22 डिसेंबर

ii. मकरवृत्त

सी. शरद विषुववृत्त

iii. तू

डी. 21 जून

iv. 23 सप्टेंबर

ई. क्रांती

v. कमी दिवस

क्रॉसवर्ड

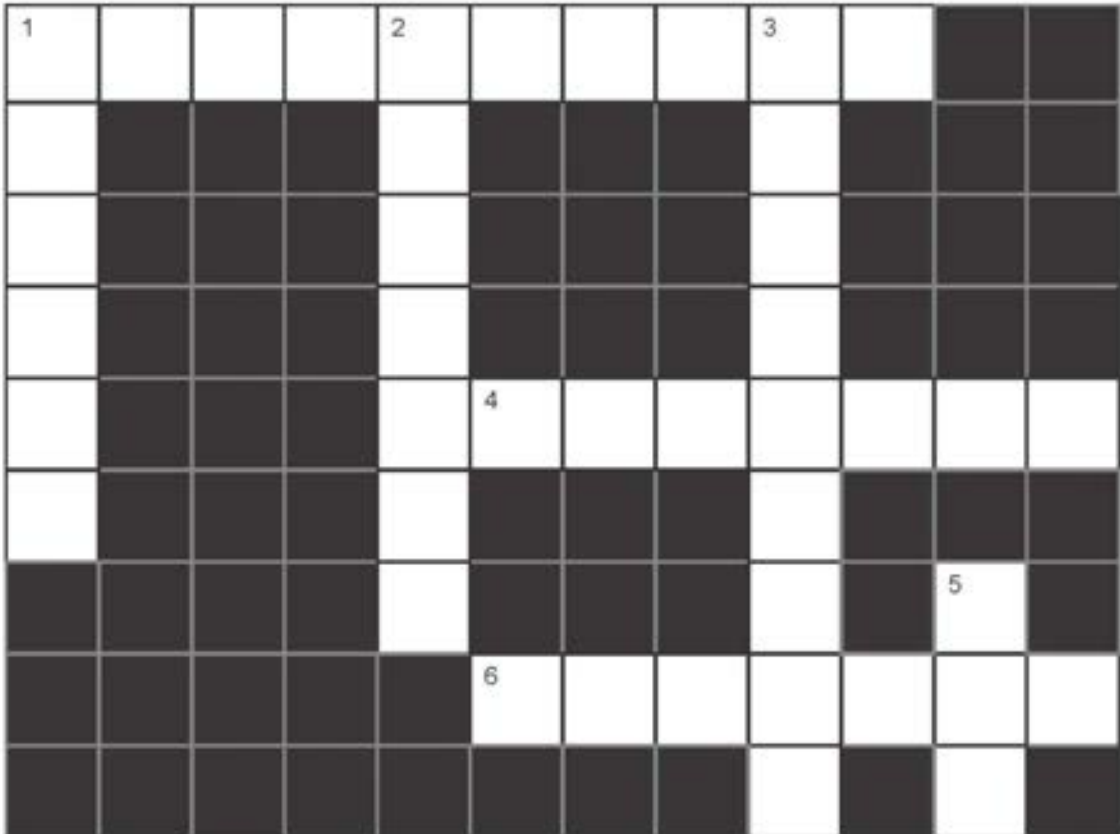
खालील वाक्ये वाचा आणि रिक्त जागा भरा. तसेच, खाली दिलेली कोडे पूर्ण करा.

ओलांडून:

- 1 मोठ्या प्रमाणात विक्री करण्यासाठी वस्तू किंवा सेवा उत्पादन करण्यास क्रियाकलाप _____ म्हणतात.
- 4 विषुववृत्त विभाग मध्ये _____ झोन आहे .
- 6 सर्व सदस्यांसह वनस्पती किंवा प्राणीसमूहामध्ये समान वैशिष्ट्ये आहेत .

खाली:

- 1 पृष्ठभागाच्या वरच्या बाजूस एक मुखपृष्ठ तयार करणारी पाने आणि फांद्यांचा एक समूह _____ म्हणतात ..
- 2 सूर्याच्या किरण _____ थेट पडतात.
- 3 दक्षिणी फ्रिगिड झोनमध्ये _____ खंड समाविष्ट आहे.
- 5 विषुववृत्त प्रदेशात गरम आणि _____ हवामान आहे

निवडा आणि लिहा

रिक्त स्थानांची पुरती करा.

अ. बंगालची सत्ता राज्य करणे सोपे होईल या बहाण्याने _____ केले गेले.

बी. जनरल डायरने आपल्या माणसांना पुरुषांवर गोळीबार _____ करण्याचे आदेश दिले.

सी. स्वातंत्र्यलढ्यात महात्मा गांधी _____ सामील झाले.

डी. भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेसची स्थापना _____ झाली.

ई. बंगालच्या फाळणीस लढण्यासाठी स्वदेशी आणि चळवळी _____ हेच साधन होते.

फ. _____ घटनेमुळे महात्मा गांधींनी असहकार आंदोलन संपवले.

ग. _____ नागरी अवज्ञा आंदोलन सुरू करण्यात आले.

ह. _____ केसरी या वर्तमानपत्राची सुरुवात झाली

मदत बॉक्स

चौरी चौरा

1930

एओ ह्यूम

1919

निशस्त्र

बाळ गंगाधर टिळक

विभाजन

बहिष्कार

शब्द शोध

खाली उत्तरे लिहा आणि खालील ग्रिडमध्ये शब्द शोधा.

- a. सर्वात मोठा खंड _____
- b. जगातील सर्वात मोठे गरम वाळवंट _____
- c. जगातील सर्वात लांब महाद्वीपीय पर्वतराजी _____
- d. पांढरा खंड _____
- e. सर्वात छोटा खंड _____
- f. सर्वात मोठा आणि सर्वात खोल समुद्र _____
- g. एस-आकाराचा आणि लांबीचा अरुंद असलेला समुद्र _____

K	W	K	R	S	F	D	U	N	U	Y	A
J	I	A	N	D	E	S	A	L	O	C	N
T	N	E	Y	A	A	K	P	E	N	N	T
V	D	C	A	E	S	H	I	T	R	V	A
Z	I	N	T	N	I	J	Z	I	Y	S	R
W	A	I	L	S	A	V	U	H	G	F	C
Q	N	K	A	A	Q	X	A	W	E	D	T
K	D	Z	N	A	R	A	H	A	S	M	I
A	U	S	T	R	A	L	I	A	U	T	C
V	V	L	I	A	S	R	Q	W	N	O	A
X	I	V	C	O	B	R	T	S	H	E	N
I	A	L	P	A	C	I	F	I	C	O	W

निवड आणि लिहा

खाली दिलेल्या यादीतील शब्द निवडा आणि वाक्य पूर्ण करा.

अक्षांश	अक्ष	क्रांतीवृत्त	अंडाकृती	रेखांश
कक्षा	फिरविणे	क्रांती		

अ. या काल्पनिक रेषा ज्या नकाशावर किंवा जगात आडव्या धावतात त्या _____ म्हणतात.

बी. एक काल्पनिक रेखा ज्याभोवती शरीर फिरते _____ म्हणून ओळखले जाते.

सी. एका निश्चित मार्गावर सूर्याभोवती पृथ्वीच्या हालचाली _____ म्हणतात.

डी. सूर्याभोवती पृथ्वीची कक्षा आकारात _____ आहे.

ई. जगाच्या पृष्ठभागावर उत्तरेकडून दक्षिणेकडे धावणाऱ्या या काल्पनिक रेषा _____ म्हणतात.

फ. स्वतःच्या अक्षावर पृथ्वीची सूत चळवळ _____ म्हणतात.

ग. दुसऱ्याच्या भोवती फिरत असताना स्वर्गीय शरीराने घेतलेला मार्ग _____ म्हणतात.

ए. पृथ्वीवरील तू, विषुववृत्त आणि संक्रांती _____ कारणीभूत असतात

शब्द शोध

खाली दिलेल्या यादीतील शब्दांचा वापर करून रिक्त जागा भरा. खाली दिलेल्या पझल ग्रीडमध्ये हे शब्द शोधा.

1. _____ केंद्र सरकारची कायदा करणारी संस्था आहे.
2. राज्यसभा म्हणून देखील ओळखले जाते _____ संसदेचे सभागृह.
3. देशाचे उपराष्ट्रपती हे माजी पदाधिकारी आहेत _____ .
4. _____ कोर्ट ऑफ इंडिया हा देशातील सर्वोच्च न्यायालय आहे.
5. _____ हे राज्याचे नाममात्र प्रमुख असून भारत अध्यक्षांच्या नेमणूक करतात.
6. आमचे _____ केंद्र आणि राज्य सरकारांमध्ये सत्ताधारी _____ विभागली आहेत.
7. _____ कोर्ट हा राज्यातील सर्वोच्च न्यायालय आहे.
8. भारतात लोक आपले प्रतिनिधी निवडून करतात _____.

h	v	a	r	b	a	y	z	a	z	k	c
v	t	q	a	m	a	v	t	i	g	o	o
j	a	m	j	n	t	m	x	m	o	s	n
j	y	g	y	m	n	m	l	v	e	g	s
s	e	o	a	q	e	j	h	n	j	n	t
u	l	v	s	x	m	h	h	u	j	i	i
p	i	e	a	o	a	g	z	p	m	t	t
r	o	r	b	x	i	i	n	p	h	o	u
e	k	n	h	d	l	h	r	e	p	v	t
m	v	o	a	n	r	a	a	r	y	r	i
e	h	r	h	y	a	u	t	m	x	d	o
b	c	m	h	l	p	z	w	g	o	o	n

निवड आणि लिहा

खाली दिलेली प्रतिमा पहा आणि दिलेल्या प्रश्नांची उत्तरे द्या. मदत बॉक्समध्ये दिलेले शब्द वापरा.

The Western Hemisphere

The Eastern Hemisphere

- _____ आणि _____ संयुक्त खंड आहेत.
- _____ नंतर गोलार्धात अधिक जमीन आहे _____ गोलार्ध.
- _____ दक्षिण सर्वात खंड आहे.
- विषुववृत्ताचा खंड ओलांडतो _____ .
- _____ महासागर हे आशियाच्या दक्षिणेस आहे.
- जगातील सर्वोच्च धबधबा आहे _____ फॉल्स.
- हिंद महासागर वेगळे होते _____ आणि आफ्रिका.
- येथून पश्चिमेकडे प्रवास केल्यास _____ , आपण आशिया खंडात पोहोचेल

मदत बॉक्स

उत्तर	उत्तर	अमेरीका	युरोप	आफ्रिकाआशि
दक्षिणेकडील	भारतीय	अंटार्क्टिका	ऑस्ट्रेलिया	परी

डोके चालवा

खालील चार्ट पहा:

	+	+	+	=	
	C	C	C	A	94
+					
	A	C	B	A	48
=					
	36	58	34	?	

इशारा

प्रत्येक अक्षर संपूर्ण संख्या असते.

वरील चार्ट वापरून खालील समीकरण भरा.

$$C + C = 58 \quad \underline{\quad} + C + B + A = 48 \quad \underline{\quad} + \underline{\quad} = 36$$

$$\underline{\quad} + \underline{\quad} + \underline{\quad} = 34 \quad \underline{\quad} + \underline{\quad} + \underline{\quad} + \underline{\quad} = 94$$

इशारा

Each letter is a whole number. $C = B + 24$ $B < 9$

कार्य दर्शवा:

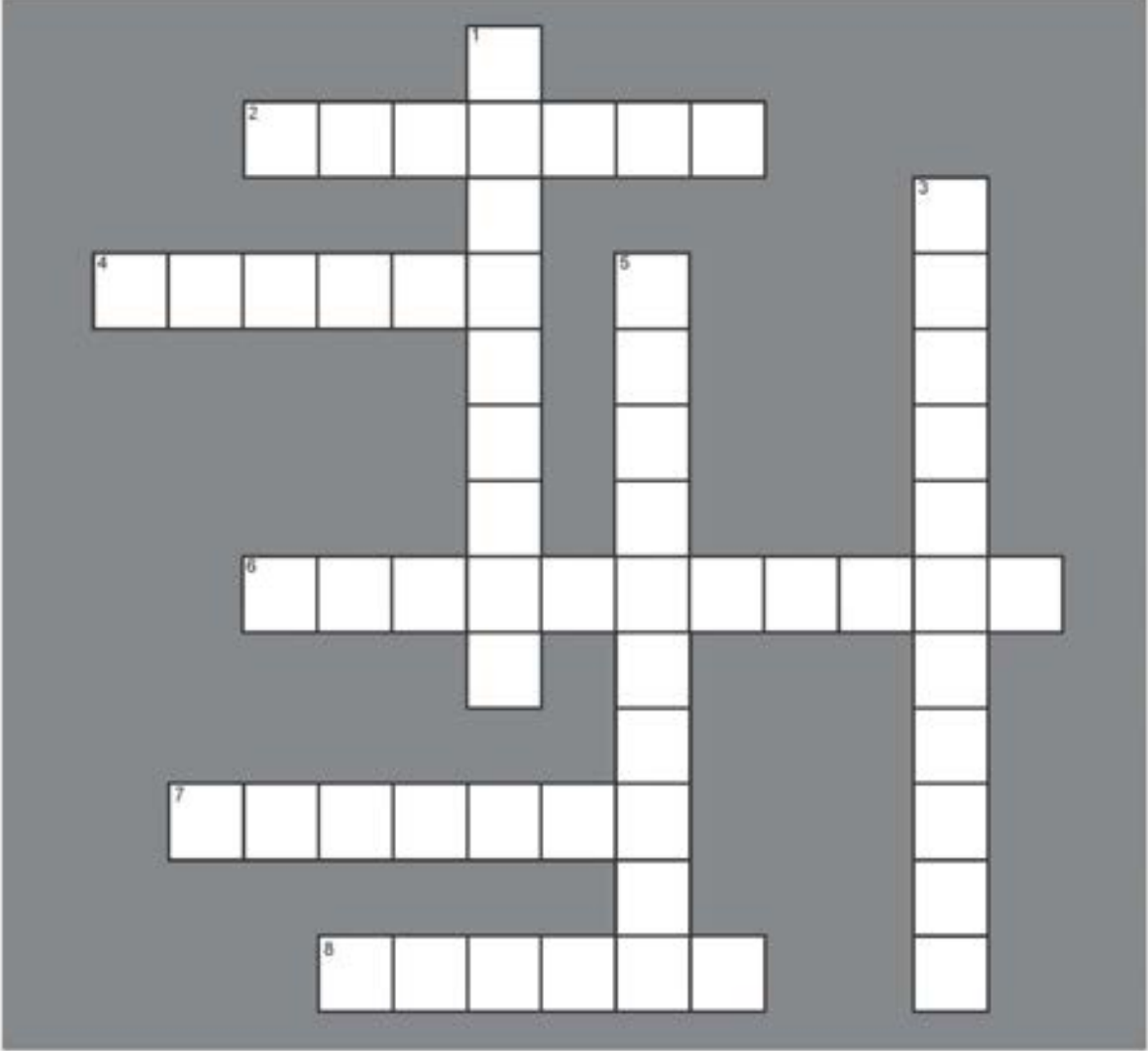
उपाय

क्रॉसवर्ड

क्रॉसवर्ड सोडवा.

ओलांडून:

2. ध्वनीची तीव्रता मोजण्यासाठी वापरलेले एकक
4. पाण्याचे थेंब एकत्र तयार होतात
6. पृथ्वीच्या पृष्ठभागावर पाण्याचे एकूण प्रमाण
7. एक भीषण वादळ ज्यामध्ये वारा मंडळांमध्ये फिरतो.
8. वनस्पती आणि प्राणी श्वासासाठी वापरतात

खाली:

1. पृथ्वीचा भाग जिथे पाणी, जमीन आणि हवेसह जीवन अस्तित्वात आहे.
3. प्रक्रिया ज्याद्वारे पाणी त्याच्या द्रव स्वरूपातून वायू स्वरूपात बदलते.

निवड आणि लिहा

मदत बॉक्समधील शब्दांचा वापर करून रिक्त जागा भरा.

मदत बॉक्स

गाभा

फॉर्म

जलबिंदू

वातावरण

बायोस्फीअर

- पृथ्वीच्या सर्वात आतील थराला म्हणतात _____.
- पृथ्वीवरील पाणी सतत चालू आहे _____ .
- पृथ्वीवर उपस्थित असलेल्या पाण्याचे एकूण प्रमाण म्हणतात _____.
- पृथ्वीभोवती असलेल्या वायूंच्या थराला म्हणतात _____.
- _____ असे वातावरण आहे ज्यामध्ये सजीव वस्तू वाढतात.

ब. जोड्या जुळवा

स्तंभ I

- कवच
- कार्बन डाय ऑक्साइड
- पाण्याची वाफ
- हिमनदी
- नायट्रोजन

स्तंभ II

- जलविज्ञान
- तापमान राखते
- 78%
- समुद्रतळ
- प्रकाशसंश्लेषण

निवड आणि लिहा

नकाशामध्ये खाली नमूद केलेले खंड आणि समुद्रांचे लेबल लावा.

मदत बॉक्स

आशिया

उत्तर अमेरीका

अंटार्क्टिका

हिंदी महासागर

आफ्रिका

दक्षिण अमेरिका

पॅसिफिक महासागर

दक्षिण समुद्र

युरोप

ऑस्ट्रेलिया

आर्कटिक महासागर

अटलांटिक महासागर

